

УДК [37.091.12.011.3-051:78]:39

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Я. Л. Чистікова

METHODICAL FUNDAMENTALS OF FORMATION OF ETHNOCULTURE OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC ART IN THE PROCESS OF VOCAL LEARNING

Ya. Chystikova

Вагоме місце у збереженні культури українського народу, формуванні етнокультури дітей, юнацтва, молоді, трансляванні етнічних цінностей майбутнім поколінням належить учителю музичного мистецтва, який досконало володіє методами етнопедagogіки, засобами українського музичного фольклору, вокального мистецтва. Тому, питання розробки й обґрунтування методичних засад формування етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання сьогодні потребує додаткового вивчення. Дослідження спрямовано на визначення поняття «етнокультура майбутнього вчителя музичного мистецтва» та теоретичне обґрунтування методичних засад формування етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання. Його методологію складають феноменологічний, культурологічний, аксіологічний наукові підходи; теоретичні методи, як: аналіз, моделювання, обґрунтування, узагальнення для виявлення методичних засад формування етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання. На основі теоретичного дослідження визначено, що етнокультура майбутнього вчителя музичного мистецтва є динамічним, системним, особистісно-професійним утворенням, що виявляє себе в сукупності взаємопов'язаних світоглядних цінностей історико-культурної, життєдіяльної, музично-фольклорної традиції визначеного етнічного суспільства, різних етносів та етнокультурного діалогу; етнокультурних, етнопедagogічних, музично-фольклорних знань, умінь та здатностей їх практично застосовувати в майбутній музично-педagogічній діяльності. Формування зазначеного явища забезпечують методичні засади, основу яких складають педagogічні умови та методи формування означеного явища. Однією з дієвих педagogічних умов формування етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання, є: створення мотиваційно-аксіологічно освітнього середовища як основи для опанування майбутніми вчителями музичного мистецтва цінностями етнокультури різних народів в процесі вокального навчання. Реалізацію окресленої умови забезпечують методи: презентації, мотиваційного вокально-педagogічного полілогу, диспуту, порівняння, мотивації до авторської інтерпретації етнічних вокальних творів, показу та наслідування, спостереження.

Чистікова Я. Л. Методичні засади формування етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання

Ключові слова: вокальне навчання, вокальна підготовка, етнокультура, етнокультура особистості, етнокультура майбутніх учителів музичного мистецтва, методичні засади, освітнє середовище.

An important place in preserving the culture of the Ukrainian people, forming the ethnoculture of children, youth, and youth for the transmission of ethnic values to future generations belongs to a music teacher who is well versed in ethnopädagogy, Ukrainian music folklore, and vocal art. Therefore, the question of development and substantiation of methodical bases of formation of ethnoculture of future teachers in musical art in the course of vocal training today needs additional studying. The research is aimed at defining the concept of "ethnoculture of the future teacher in musical art" and theoretical justification of the methodological foundations in the formation of ethnoculture in future teachers of music art in the process of vocal education. Its methodology consists of phenomenological, cultural, axiological scientific approaches; theoretical methods, such as: analysis, modeling, substantiation, generalization of identifying methodological foundations for the formation of ethnoculture of future musical teachers in process of vocal education. We based on theoretical research, it is determined that the ethnoculture of the future music teacher is a dynamic, systematic, personal and professional formation, which is manifested in a set of interrelated worldview values of historical, cultural, life, music and folklore traditions of a particular ethnic society, other ethnic groups and ethnocultural dialogue; ethnocultural, ethnopädagogical, music and folklore knowledge, skills and abilities to practically apply them in future music and pedagogical activities. The formation of this phenomenon is provided by methodological principles, which are based on pedagogical conditions and methods of formation of this phenomenon. One of the effective pedagogical conditions for the formation of ethnoculture of future teachers of music is: the creation of motivational and axiological educational environment as a basis for future teachers of music to master the values of ethnoculture of different nations in the process of vocal training. The realization of the outlined condition is provided by the following methods: presentation, motivational vocal - pedagogical dialogue, debate, comparison, motivation to the author's interpretation of ethnic vocal works, showing and imitation, observation.

Key words: vocal education, vocal training, ethnoculture, ethnoculture of personality, ethnoculture of future teachers of music art, methodical principles, educational environment.

Постановка проблеми. У першому двадцятилітті ХХІ століття сучасне суспільство вступило в новий комунікативно-технологічний період свого розвитку, якому притаманно інтенсивні глобалізаційні та інтеграційні процеси в економічній та соціальній сферах, а також – створення міжкультурного світового простору, який надає неосяжні можливості для підвищення рівня і якості життя людей різних країн. Разом з тим, у кожній країні значна увага приділяється збереженню специфічності та унікальності культури свого народу. Не є винятком і Україна, яка сьогодні активно інтегрується в європейське освітнє середовище та ставить собі за мету збереження культури українського народу, формування етнокультури дітей, юнацтва, молоді для трансляції етнічних цінностей майбутнім поколінням. Так у Законі України «Про повну загальну середню освіту» (2020) акцентується увага на необхідності виховання у дітей патріотизму,

поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій (Верховна Рада України, 2020, ст. 7).

Вагоме місце у виконанні такої місії належить учителям музичного мистецтва, які володіють методами етнопедagogіки, засобами українського музичного фольклору, вокального мистецтва для етнічного виховання учнів. Тому, питання розробки й обґрунтування методичних засад формування етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання сьогодні потребує системного вивчення.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Виявленню змісту етнічної культури присвячувалися праці (Євтух (2011), Карпушина (2012), Шабанова (2010) та ін.). Етнічна підготовка, етнокультурна компетентність вчителя музичного мистецтва неодноразово була предметом наукового дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених (Мережко & Гмиріна (2021), Соляр (2018), Сюй Цзяюй (2017) та ін.). Разом з тим, у сучасних наукових працях не достатньо висвітлено й обґрунтовано сутність поняття «етнокультура майбутнього вчителя музичного мистецтва» та методичні засади формування такого явища, що вказує на необхідність їх дослідження.

Мета статті – визначення поняття «етнокультура майбутнього вчителя музичного мистецтва» та теоретичне обґрунтування методичних засад формування етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання.

Методологію дослідження складають: феноменологічний, культурологічний наукові підходи для з'ясування сутності базових понять дослідження, аксіологічний підхід для визначення цінностей етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва та теоретичні наукові методи пізнання, як: аналіз, обґрунтування, моделювання, узагальнення для виявлення методичних засад формування етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання.

Виклад основного матеріалу. В енциклопедичній літературі «етнокультура» тлумачиться як сукупність спільних культурних елементів (Лісовий, 2009). Етнічна культура є сукупністю матеріальних і духовних цінностей, як доречно зазначає В. Євтух. Такі цінності вироблені тією чи іншою етнічною спільнотою (Євтух, 2011, с. 99). Виявляючи феномен етнокультури особистості вчені розглядають її як ціннісний здобуток людини, яка самоусвідомлює себе частиною визначеного етносу, а її

цілеспрямоване формування з дитинства забезпечує успішність соціалізації особистості у сучасному полікультурному світі (Карпушина, 2012, с. 29).

Етнокультуру вчителя музичного мистецтва вважаємо динамічним утворенням, якому притаманний діалектичний рух. Учитель повинен мати принципову національну позицію, позитивну мотивацію до підвищення рівня власних етнічних знань, умінь, здатностей. Він має цікавитися життям свого народу, етносу та постійно проявляти активність в музичній етноосвіті дітей та молоді. У такому випадку, ступінь його етнічної культури буде зростати. Разом з тим, етнічна культура вчителя музичного мистецтва є системним та особистісно-професійним явищем, оскільки сприймання етнокультури суспільства залежить від мотиваційно-ціннісної спрямованості конкретних особистостей; їх інтересів, потреб і любові до виявів власного етносу; самоусвідомлення причетності до етнічної традиції, професійної здатності формувати у підростаючого покоління етнічні цінності.

Тож, етнокультура майбутнього вчителя музичного мистецтва є динамічним, системним, особистісно-професійним утворенням, що виявляє себе у сукупності взаємопов'язаних світоглядних цінностей історико-культурної, життєдіяльної, музично-фольклорної традиції визначеного етнічного суспільства, інших етносів та етнокультурного діалогу; етнокультурних, етнопедагогічних, музично-фольклорних знань, умінь та здатностей їх практично застосовувати в майбутній музично-педагогічній діяльності.

Формування окресленого явища забезпечують методичні засади, основу яких складають педагогічні умови та методи формування означеного явища. До найважливіших педагогічних умов формування етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва слід віднести: створення мотиваційно-аксіологічно освітнього середовища як основи для опанування майбутніми вчителями музичного мистецтва цінностями етнокультури різних народів в процесі вокального навчання. У сучасних наукових дослідженнях термін «освітнє середовище» розглядається як система умов існування, формування і діяльності особистості в процесі засвоєння нею конкретних систем наукових знань, практичних умінь і навичок; система умов виховання й навчання особистості» (Єжова, 2011, с. 272). За слушною думкою О. Петренко освітнє середовище – це природне або штучно створене оточення учасників освітнього процесу в просторі освіти, що включає зміст і засоби освіти, спрямовані на забезпечення продуктивної

творчої діяльності особистості, її освітній розвиток, ситуації, систему взаємин між людьми, поєднаними спільною педагогічною й навчальною діяльністю» (Петренко, 2018). Відповідно, мотиваційно-аксіологічне освітнє середовище є таким педагогічно і цілеспрямовано створеним оточенням майбутніх учителів музичного мистецтва, у якому забезпечено умови з метою активізації установок, цілей, мотивів, інтересів, потреб здобувачів освіти для засвоєння цінностей освіти.

Саме мотиваційно-аксіологічне освітнє середовище уможливорює ефективність опанування майбутніми вчителями музичного мистецтва такими цінностями етнокультури різних народів в процесі вокального навчання, як: «етнічний звук», «етнічне звучання», етнічні традиції, народна пісня, виконавські прийоми співу з дотриманням етнічної специфіки, потреба в пізнанні інструментального і вокального етнічного музичного мистецтва; інтерес до власної мови та іноземних мов через знайомство і виконання українських і зарубіжних фольклорних вокальних творів; ціннісне ставлення до вірувань, звичаїв етносів різних країн тощо. Відчуття «етнічного звуку», «етнічного звучання» занурення у близьке до музичного фольклору автентичне звучання є необхідним творчим експериментом у знаходженні специфіки виконавських прийомів, які спрямовані на еталонне звучання народної пісні.

Особливо сприятливі умови для опанування майбутніми вчителями музичного мистецтва цінностями етнокультури різних народів створює застосування етноспрямованого змісту вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та інноваційних методів, технологій музичного навчання. Педагог-музикант повинен бути компетентним і майстерно застосовувати інноваційні технології навчання для формування ціннісних орієнтацій учнів у сфері музичного мистецтва, ефективності розвитку їх загальних, музичних здібностей, активізації інтересу дітей до навчання музичному мистецтву (Ovcharenko, Sysoieva, Samoilenko, Chebotarenko & Bohianu, 2021).

На заняттях з навчальної дисципліни «Методика постановки голосу», якою опановують бакалаври музичного мистецтва та «Методика викладання вокалу» для магістрів зазначеної спеціальності, пропонуються методи, спрямовані на створення мотиваційно-аксіологічно освітнього середовища спрямованих на формування в майбутніх учителів музичного мистецтва цінностей етнокультури різних народів в процесі вокального навчання.

Впровадження зазначеної педагогічної умові передбачає застосування комплексу методів, які передбачають технологічну реалізацію мотиваційно-аксіологічно освітнього середовища. До таких методів нами віднесено: метод презентації, мотиваційного вокально--педагогічного полілогу, диспуту.

Так, *метод презентації* є методом сучасного активного навчання із використанням інноваційних інформаційних технологій. Зазначений метод використовується для донесення певного повідомлення у формі усної презентації або наглядної як, наприклад, комп'ютерної презентації. Цікавою вважаємо думку О. Тарнопольського, який зазначає, що презентація «підготовлене професійно спрямоване монологічне висловлювання, об'єднане конкретним завданням і ситуативними умовами, яке базується на результатах аналітичного дослідження певної проблеми, має чітке логіко-композиційне оформлення і націлене на ефективне інформування, мотивування або переконання певної аудиторії з урахуванням її основних культурологічних та соціально-демографічних характеристик» (Тарнопольський, Авсюкевич, 2007).

Аналіз наукових екскурсів щодо сутності методу презентації у педагогічному просторі дав можливість вирізнити результати наукових досліджень Ю. Полікарпової, яка наголошує, що використання різних видів презентацій сприяє підвищенню мотивації, інтенсифікації та індивідуалізації навчального процесу, активізації всіх видів сприйняття і пам'яті (зорової, слухової, моторної, асоціативної), створення реальних і уявних ситуацій спілкування, забезпечення міжпредметних зв'язків, опанування і подальше використання студентами високотехнологічних інформаційних засобів навчання (Полікарпова, 2013).

Серед різних видів презентацій, із запропонованих авторкою, ефективними для опанування майбутніми вчителями музичного мистецтва цінностями етнокультури різних народів в процесі вокального навчання доцільними вважаємо: *інтерактивну презентацію* (interactive presentation), яка застосовується під час дистанційних аудиторних та позааудиторних форм навчання, дистанційного проведення студентських науково-практичних конференцій, майстер-класів, творчих проєктів тощо, як, наприклад, презентація «Особливості співу різних регіонів України»; *презентацію «печа-куча»* або «печачка» (pecha-kucha), що має часові кордонит і триває 6 хвилин 40 секунд, оскільки викладач чи студент для супроводу своєї доповіді застосовує 20 слайдів з використанням програми

Power Point, кожен слайд відображається на екрані протягом 20 секунд, що концентрує увагу аудиторії і надає можливість включити значний обсяг інформації про вокально-виконавське і вокально-педагогічне мистецтво різних етносів світу у відносно короткий час на занятті; *флеш-презентацію* (flash-presentation), яка створюється з використанням програми Adobe Flash і надає можливість застосувати вокальний супровід до автоматичного подання інформації, а також, фото, анімації, дикторське озвучування; тобто, у цілому такі презентації мають яскраве дизайнерське рішення, що викликає значний інтерес у майбутніх учителів музичного мистецтва завдяки творчому і самостійному підходу до презентації навчального матеріалу щодо етнічного вокального мистецтва в Україні; *відеопрезентацію* (video-presentation), що являє собою висловлювання на основі комплектації скомпонованих відеофрагментів, якими можуть бути записи виступів видатних фольк-співаків, колективів різних країн світу, елементів майстер-класів вчителів вокалу, які навчають із врахуванням специфіки етнічного співу; власного відеоматеріалу, який відображає фольклорні музичні (вокальні) традиції певного етносу.

Емпіричним методом навчання з використання сукупності монологічних висловлювань з розробкою визначеної теми або тем у процесі спілкування є *метод мотиваційного вокально-педагогічного полілогу*. Сутність зазначеного методу детально обґрунтовано у дослідженні О. Кирилової, а саме: «якщо діалог передбачає рівноправну участь усіх його актантів (незалежно від того, двоє їх чи більше), то полілог коливається від активної участі у спільній бесіді або ж повної пасивності, байдужості ряду учасників < ... > через це (але не тільки це) формальний та смисловий зв'язок між репліками полілогу більш складний та вільний» (Кирилова, 2013). Полілог, зауважує науковець, являє собою структурно сукупність монологічних висловлювань об'єднані єдиною темою, яка послідовно розробляється в процесі комунікації співрозмовників. Для формування у майбутніх вчителів музичного мистецтва цінностей етнокультури різних народів в процесі вокального навчання пропонуються теми для мотиваційного вокально-педагогічного полілогу, пов'язані зі специфікою вокального виконання різних етносів світу, особливостями вокально-технічної майстерності фольк-співаків, вокальної і педагогічної техніки, з розвитком артистизму, опануванням уміннями відтворювати драматургічні особливості вокального твору, втілювати образні та жанрово-стильові риси етнічного вокального мистецтва різних народів світу.

Ефективним методом для зростання мотивації та ціннісного ставлення до етнічного вокального мистецтва, навчання співу відповідно до різних етнічних стильових спрямувань вважаємо *метод диспуту*, емпіричним методом, який на відміну від дискусії проводиться без втручання педагога. Термін диспут (від лат. Dispute – міркую, сперечаюсь) у «Сучасному словнику іншомовних слів» визначено як «публічна суперечка на наукову, суспільно важливу тему» та – як дебати, обговорення доповіді, лекції (Сопненко, 2008, с. 174). Проведення диспуту вимагає чіткого плану дій: виявлення актуальної проблеми, питання, предмету обговорення; визначення правил проведення диспуту; обговорення питання; підведення підсумків. У процесі диспуту учасники мають дотримуватися таких правил, як: обґрунтованість власної думки, толерантність до іншої; конструктивність критики, невтручання викладача без вагомої причини та ін. Метод диспуту спрямований на активізацію мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва для пошуку необхідної інформації, зокрема щодо розвитку рідного музичного мистецтва та мови, особливостей краю, пісень, які ще з народження співала мати, звичаїв, обрядів українського народу, специфіки української вокальної педагогіки. Такий метод стимулює у здобувачів інтерес та потребу в опануванні цінностями етнокультури українського та інших народів в процесі вокального навчання, стимулює критичне мислення студентів та їх усвідомлення власних цінностей у сфері вокального виконавства і вокальної педагогіки певного етносу.

З метою формування ціннісного ставлення до виконання й інтерпретації етнічної вокальної музики, вважаємо доцільним застосування методів: порівняння, мотивації до авторської інтерпретації етнічних вокальних творів, показу та наслідування, спостереження.

Теоретичним методом, який базується на співставленні й аналізі явищ, виявлені їх схожих і відмінних рис для досягнення поставленої мети є *метод порівняння*. Як зазначає О. Олексюк, метод порівняння надзвичайно поширений, дієвий і вживаний у практиці музичного навчання й виховання (Олексюк, 2006, с. 113). Науковець слушно відмічає позитивний вплив порівняльного аналізу творів різних композиторів та логічну послідовність запитань педагога для його здійснення, оскільки аналітичне порівняння збуджує уяву, сприяє розвитку музичного сприйняття. Такий метод дає змогу проаналізувати фольклорні вокальні твори для визначення їх жанрових і стильових особливостей, виразних вокально-виконавських засобів, художньо-образої сфери; співставити

інтерпретації видатних співаків, виявити вокально-технічний і вокально-художній рівні виконавської майстерності співаків; порівняти рівень досконалості й ефективності етновокальних методик, які спрямовані на опанування співом визначеного етносу за результатами прослуханих майстер-класів педагогів-вокалістів тощо.

Теоретико-евристичним методом формування інтересу до створення авторської інтерпретації вокальних творів різних етносів в процесі вокального навчання є *метод мотивації здійснювати авторську інтерпретацію етнічних вокальних творів*, спрямований на наявність прагнення до створення авторської інтерпретації етнічних вокальних творів, формування потребової та художньо-почуттєвої сфери особистості студента, його естетичних ідеалів, спроможності надавати оціночні судження, порівнювати між собою творчі досягнення однокурсників, здійснювати занурення до власних мотивів і потреб.

Один із найважливіших емпіричних методів у процесі навчання співу – це метод *показу та наслідування*. За доречної думки Н. Овчаренко, метод показу є обов'язковим у практиці навчання співу, не завжди словесне пояснення наштовхує на вірні відчуття (Овчаренко, 2014, с. 197). Щодо навчання фольклорному співу важливо, щоб викладач володів показом специфічних вокальних прийомів, які притаманні конкретному етносу, співацьким мистецтвом якого опановують студенти. Метод наслідування вважається доцільним при наявності однорідності голосів викладача і студента (учня). Таким методом слід користуватися обережно, щоб не лишити співака індивідуальних якостей звучання голосу (Овчаренко, 2014, с. 297).

Успішність навчання співу та опанування вокально-педагогічною діяльністю, у значній мірі залежить від здатності майбутніх учителів музичного мистецтва застосовувати емпіричний метод *спостереження*. За влучною думкою В. Ягупова, метод спостереження полягає у цілеспрямованому і систематичному сприйнятті явищ. Спостереження спрямоване на вивчення специфічних змін явищ у конкретних умовах та пошуку змісту цих явищ і стає методом тоді, коли не обмежується тільки описом, а має наукове пояснення (Ягупов, 2002). У музичній педагогіці метод спостереження надає можливість зібрати діагностичний матеріал і на цій основі виявити ефективність змісту, форм, методів, засобів музичного навчання. Спостереження, визначає О. Олексюк – цілеспрямоване сприйняття будь-якого педагогічного явища, в процесі якого дослідник

отримує конкретний фактичний матеріал) (Олексюк, 2006, с. 26). У такому значенні студенти мають застосовувати зазначений метод як для особистого навчання співу, так і для вокально-педагогічної роботи з дітьми. Саме здатність спостерігати специфічні ментальні риси певного етносу, особливості мови і використання її у співацькому мистецтві, вокально-виконавські засоби фольк-співаків, учителів фольклорного співу сприяють ефективності формування цінностей етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання.

Отже обґрунтований комплекс методів забезпечує реалізацію педагогічної умови формування етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва, як: створення мотиваційно-аксіологічно освітнього середовища як основи для опанування майбутніми вчителями музичного мистецтва цінностями етнокультури різних народів в процесі вокального навчання.

Висновки. Таким чином, за результатами здійсненого дослідження визначено сутність поняття «етнокультура майбутнього вчителя музичного мистецтва» яка є динамічним, системним, особистісно-професійним утворенням, що виявляє себе в сукупності взаємопов'язаних світоглядних цінностей історико-культурної, життєдіяльної, музично-фольклорної традиції визначеного етнічного суспільства, інших етносів та етнокультурного діалогу; етнокультурних, етнопедагогічних, музично-фольклорних знань, умінь та здатностей їх практично застосовувати в майбутній музично-педагогічній діяльності. Теоретично обґрунтовано методичні засади формування етнкультури майбутніх учителів музичного мистецтва, основу яких складають педагогічні умови формування зазначеного явища та відповідний їм комплекс методів. Однією з ефективних педагогічних умов визначено таку, як: створення мотиваційно-аксіологічно освітнього середовища як основи для опанування майбутніми вчителями музичного мистецтва цінностями етнокультури різних народів в процесі вокального навчання. Реалізацію окресленої умови забезпечують методи: презентації, мотиваційного вокально-педагогічного полілогу, диспуту, порівняння, мотивації до авторської інтерпретації етнічних вокальних творів, показу та наслідування, спостереження.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в розробці та експериментальній перевірці методики формування етнокультури майбутніх учителів музичного мистецтва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Верховна Рада України. (2020). Про повну загальну середню освіту: Закон України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Євтух, В. Б. (2011). *Етносоціологія: довідник*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.
- Єжова, О. (2011). *Формування ціннісного ставлення до здоров'я учнів професійно-технічних навчальних закладів*. Суми: МакДен.
- Карпушина, Л. П. (2012). *Этнокультурный подход как фактор социализации учащихся общеобразовательных учреждений (на примере музыкального образования)* (дис. докт. пед. наук). <https://www.dissercat.com/content/etnokulturnyi-podkhod-kak-faktor-sotsializatsii-uchashchikhsya-obshcheobrazovatelnykh-uchrez>
- Кирилова, О. (2013). Постструктуралізм і полілогічна модель освітнього дискурсу. *Наукові записки НаУКМА*, 140, 34–38.
- Лісовий, В. С. (2009). Етнос. У Дзюба, І. М. (Ред.) *Енциклопедія Сучасної України: електронна версія* https://esu.com.ua/search_articles.php?id=18071
- Мережко, Ю. В., & Гмиріна, С. В. (2021). Формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у вищій школі. У М. Bugliesi (Ed.), *Pedagogical and psychological science and education: transformation and development vectors* (V. 2, p. 25–40). Baltija Publishing. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36973/2/Y_Merezhko_S_Gmyrina_CM_2021_C_2.pdf
- Овчаренко, Н. (2014). *Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності: теорія та методологія*. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов.
- Олексюк, О. М. (2006). *Музична педагогіка*. Київ: КНУКІМ.
- Петренко, О. (2018). Дефініція і сутнісне наповнення поняття «освітнє середовище» в контексті сучасної освітньої парадигми. *Інноватика у вихованні*, 7(2), 6–16. <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/68/36>
- Полікарпова, Ю. (2012). Презентація як активний метод навчання. *Культура народів Причорномор'я*, 231, 159–162.
- Скопненко О. І. (Укл.). (2008). *Сучасний словник іншомовних слів*. Київ: Довіра.
- Соляр, Л. В. (2018). *Формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва* (дис. канд. пед. наук). Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ.
- Сюй Цзяюй. (2017). *Методичні засади етнокультурної підготовки майбутніх учителів музики у процесі фахового навчання* (дис. канд. пед. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.
- Тарнопольський, О., Авсюкевич, Ю. (2007). *Successful Presentations = Успішні презентації*. Київ: Ленвіт.
- Шабанова, М. Н. (2010). Формирование этнокультуры будущего учителя изобразительного искусства. *Ученые записки*. <https://docplayer.com/60066417-Formirovanie-etnokultury-budushchego-uchitelya-izobrazitel'nogo-iskusstva-m-n-shabanova.html>

Ягупов, В. В. (2002). *Педагогіка*. Київ: Либідь.

Ovcharenko, N., Sysoieva, S., Samoilenko, A., Chebotarenko, O., & Bohianu, K. (2021). Formation of prospective music art teachers' readiness for inclusive educational activity. *Amazonia Investiga*, 10(45), 175–184. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.45.09.18>

REFERENCES

Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. (2020). Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy [On comprehensive general secondary education: Law of Ukraine] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Yevtukh, V. B. (2011). *Etnosotsiologhiia: dovidnyk [Ethnosociology: a handbook]*. Kyiv: Vydvo NPU imeni M. P. Drahomanova.

Yezhova, O. (2011). *Formuvannia tsinnisnoho stavlennia do zdorovia uchniv profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv [Formation of a valuable attitude to the health of students of vocational and technical educational institutions]*. Sumy: MakDen.

Karpushina, L. P. (2012). *Jetnokul'turnyj podhod kak faktor socializacii uchashtsih obshheobrazovatel'nyh uchrezhdenij (na primere muzykal'nogo obrazovaniia) [Ethnocultural approach as a factor in the socialization of students in general education universities (on the example of music education)]* (Doctor of Pedagogical Sciences Dissertation). <https://www.disserscat.com/content/etnokulturnyi-podkhod-kak-faktor-sotsializatsii-uchashchikhsya-obshheobrazovatelnykh-uchrez>

Kyrylova, O. (2013). Poststrukturalizm i polilohichna model osvitnoho dyskursu [Poststructuralism and the polylogical model of educational discourse]. *Naukovi zapysky NaUKMA [Scientific notes of NaUKMA]*, 140, 34–38.

Lisovyi, V. S. (2009). Etnos [Ethnos]. In Dziuba, I. M. (Ed.) *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy: elektronna versiiia [Encyclopedia of Modern Ukraine: electronic version]*. https://esu.com.ua/search_articles.php?id=18071

Merezhko, Yu. V., & Hmyrina, S. V. (2021). Formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u vyshchii shkoli [Formation of ethnocultural competence of future music teachers in higher education]. In M. Bugliesi (Ed.), *Pedagogical and psychological science and education: transformation and development vectors* (V. 2, p. 25–40). Baltija Publishing. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36973/2/Y_Merezhko_S_Gmyrina_CM_2021_Ch_2.pdf

Ovcharenko, N. (2014). *Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do vokalno-pedahohichnoi diialnosti: teoriia ta metodolohiia [Professional training of future music teachers for vocal-pedagogical activity: theory and methodology]*. Kryvyi Rih: Publisher R. A. Kozlov.

Oleksiiuk, O. M. (2006). *Muzychna pedahohika [Musical pedagogy]*. Kyiv: KNUKIM.

- Petrenko, O. (2018). Definiitsiia i sutnisne napovnennia poniattia «osvitnie seredovyshe» v konteksti suchasnoi osvithoi paradyhmy [Definition and essence of the concept of "educational environment" in the context of the modern educational paradigm]. *Innovatyka u vykhovani* [Innovation in education], 7(2), 6–16. <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/68/36>
- Polikarpova, Yu. (2012). Prezentatsiia yak aktyvnyi metod navchannia [Presentation as an active learning method]. *Kultura narodov Prychernomia* [Culture of the peoples of the Black Sea region], 231, 159–162.
- Skopnenko O. I. (Ed.). (2008). *Suchasnyi slovnyk inshomovnykh sliv* [Modern dictionary of foreign words]. Kyiv: Dovira.
- Soliar, L. V. (2018). *Formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva* [Formation of ethnocultural competence of future teachers of music art]. (Candidate of Pedagogical Sciences Dissertation). Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka. Ivano-Frankivsk.
- Siui Tsziaiu. (2017). *Metodychni zasady etnokulturnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzyky u protsesi fakhovoho navchannia* [Methodical principles of ethnocultural training of future music teachers in the process of professional training] (Candidate of Pedagogical Sciences Dissertation). Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova.
- Tarnopolskyi, O., Avsiukevych, Yu. (2007). *Successful Presentations = Uspishni prezentatsii*. Kyiv: Lenvit.
- Shabanova, M. N. (2010). Formirovanie jetnokul'tury budushhego uchitelja izobrazitel'nogo iskusstva [Formation in ethnoculture of the future teacher in fine arts]. *Uchenye zapiski* [Scientific Notes]. <https://docplayer.com/60066417-Formirovanie-etnokulturny-budushchego-uchitelya-izobrazitel'nogo-iskusstva-m-n-shabanova.html>
- Ovcharenko, N., Sysoieva, S., Samoilenko, A., Chebotarenko, O., & Bohianu, K. (2021). Formation of prospective music art teachers' readiness for inclusive educational activity. *Amazonia Investiga*, 10(45), 175–184. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.45.09.18>

Чистікова Яна Леонідівна

аспірантка
Криворізького державного педагогічного
університету
Проспект Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг
Україна 50086
Тел. +380978477333
ORCID ID 0000-0001-6403-9973
e-mail: chistikoffmi@gmail.com

Chystikova Yana

Postgraduate, Kryvyi Rih State Pedagogical
University, Ukraine
Gagarin av. 54, Kryvyi Rih, 50086, Ukraine,
50086
Тел. +380978477333
ORCID ID 0000-0001-6403-9973
e-mail: chistikoffmi@gmail.com